

Klima-og miljødepartementet
postmottak@kld.dep.no

Oslo, 15.november 2024

Innspill til forskningsprioriteringer Statsbudsjettet 2026

Norge må investere i anvendt forskning som tas raskt i bruk for å løse vanskelige samfunns- og teknologiutfordringer

Bruk forskningsinvesteringene systematisk og treffsikkert for å nå de krevende samfunnsmålene

Perspektivmeldingen tydeliggjør Norges utfordringer, som mangel på arbeidskraft, svak produktivitetsutvikling, fossilavhengig økonomi, klimatilpasning, naturmangfold og samfunnssikkerhet. I sum gir det store omstillingsbehov. Vi erfarer nå hvor raskt endringer kan skje. Det trengs en kraftfull satsing på kunnskapsberedskap og forskning for å utvikle et samfunn med miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft og gi kommende generasjoner forutsetninger for gode liv.

Våre naboland Finland, Sverige og Danmark øker forskningsinvesteringene kraftig frem mot 2030. Draghi-rapporten adresserer mye tyngre investering i forskning og innovasjon for at Europa skal bli mer konkurransedyktig, mindre karbonavhengig og tryggere.

De neste 5-10 årene blir avgjørende for hvordan vi møter dagens løpende utfordringer og for hvilket samfunn vi overlater til kommende generasjoner. Norges økonomiske og sosiale situasjon gir oss enda mulighet til å greie å ta samfunnet vårt gjennom det grønne og digitale skiftet til et bærekraftig og trygt samfunn med høy verdiskaping og produktivitet. Norges investering i forskning rettet mot utfordringene må styrkes og brukes målrettet og effektivt, utløse næringslivets forskningsinvesteringer og bidra til fortsatt å bygge samarbeid som utløser store forskningsmidler fra EU.

Forskningsinstituttene samfunnsoppdrag er å bidra til å løse samfunnsutfordringer. Instituttene har høy kompetanse på å identifisere og forstå brukerbehov og driver utstrakt forsknings- og teknologiutviklingssamarbeid med bedrifter og offentlige aktører. Denne kombinasjonen gir en unik innsikt og bidrar til at forskningen blir relevant og tas raskt i bruk. Forskningsinstituttene kompetanse og kapasitet bør utnyttes bedre for å nå fellesskapets mål. Da trengs det et helhetlig forskningssystem og investering i forskning som adresserer samfunnsutfordringer og fremmer forskningssamarbeid med næringslivet og offentlige virksomheter på tvers av sektorer.

Forskningen må gis tydelige mål. Forskningsmiljøene og de som eier utfordringene må samarbeide, på tvers av sektorer og interesser i samfunnet. En kraftsatsing på utfordringsdrevet og anvendt forskning, både i offentlig og privat sektor, er nødvendig for å møte utfordringene.

Norge må styrke anvendt forskning for å greie den vanskelige teknologiutviklingen og bygge beste kunnskap for nullutslippssamfunn, samfunnssikkerhet, verdiskaping og grønn konkurransekraft.

Staten investerer ca. 48,5 mrd. kr i forskning (2025). I tillegg kommer ca. 3,7 mrd.kr. som benyttes til SkatteFUNN. En synkende andel, ca. 1/5 av de samlede statlige forskningsbevilgningene, konkurranseutsettes gjennom Forskningsrådet, dvs. Ca. 10,5 mrd. kr. Denne andelen av de samlede statlige forskningsmidlene bør økes og innrettes mot de vanskeligste samfunnsutfordringene.

Forskningsbevilgningene må inngå i alle sektordepartementenes tiltak for å realisere stortingets ambisjoner. Forskingen må gis tydelige mål.

Bevilgningene til Forskningsrådets virkemidler for samfunnsrettet anvendt forskning, må økes. Forskningsrådets utlysninger må understøtte langsiktig, tematisk og mulighetsskapende forsknings- og teknologiutviklingssamarbeid mellom dem som kjenner utfordringene på pulsen og forskningsinstituttene.

Regjeringen har nylig lagt fram Meld. St. 35 (2023–2024), *Bærekraftig bruk og bevaring av natur — Norsk handlingsplan for naturmangfold*. Mål 21 i Naturavtalen er å sikre at kunnskap er tilgjengelig og førende for forvaltningen av naturmangfoldet. For å nå dette målet varsler regjeringen at den vil prioritere forskningsinnsatsen for bærekraftig natur- og arealbruk med følgende tiltak:

- styrke kunnskap om fremskrivninger og bruk av scenarioer for naturmangfold
- sikre bedre infrastruktur og kapasitet for miljødata, både nasjonalt og internasjonalt
- styrke arbeidet med overvåking, innhenting av naturdata og kartlegging som grunnlag for naturregnskap
- gjøre kunnskap om naturmangfold mer tilgjengelig for allmennheten og beslutningstakere
- prioritere forskningsinnsatsen for bærekraftig natur- og arealbruk for å blant annet utvikle forskningsbaserte løsninger, verktøy og virkemidler for areal- og naturressursforvaltning og bidra til å se sammenheng mellom internasjonale forpliktelser, nasjonal forvaltning og mål og lokal areal- og naturressursforvaltning
- etablere en senterordning for forskning på bærekraftig natur- og arealbruk i Norges forskningsråd

Å lykkes med dette forutsetter en betydelig styrking av FoU-budsjettene til Norges forskningsråd innenfor bærekraftig natur- og arealbruk.

Offentlig investering i forskning må trappes opp fra 0,89% i 2025 til 1,25% av BNP innen 2030, og slik utløse forskning for grønn, digital og rettferdig omstilling og samfunnssikkerhet.

FFA foreslår at Klima- og miljødepartementet øker forskningsbevilgningen i 2026 med 240 millioner kr på Kapittel 1410, post 71. Vi foreslår at det satses på følgende:

1. Bærekraftig natur- og arealbruk

Den varslede senterordningen for forskning på bærekraftig natur- og arealbruk er svært nødvendig. Det er også behov for å styrke eksisterende virkemidler og programmer, slik at disse kan inkludere satsinger på blant annet bruk av kunstig intelligens og infrastruktur som skal sikre at miljødata blir tilgjengeliggjort til analyser, i naturregnskap og kommunale beslutningsprosesser.

Kap. 1410, post 71 Strategiske forskningssatsinger styrkes med 155 mill kroner.

For øvrig mener vi at det er nødvendig at miljøforvaltningen deltar i brukerstyrte forskningsprosjekter for å sikre relevans. Dette øker også muligheten for at ny kunnskap blir tatt i bruk. Miljøforvaltningen har også en viktig rolle i å etablere og styrke koordineringen av tverrsektorielt arbeid knytta til oppfølgingen av kunnskapsbehovet i Naturmeldinga. Vi foreslår derfor også en styrking av Miljødirektoratets budsjett slik at de kan øke sin deltakelse i forskningssamarbeidet.

2. Natur, arealer og energiproduksjon

Utvikling av mer fornybar energi er nødvendig for å møte fremtidens elektrifiseringsbehov samtidig som hensynet til natur og biodiversitet må ivaretas. Vi foreslår å lyse ut nye Forskningscentre for miljøvennlig energi (FME) spesifikt rettet mot natur, arealer og energiproduksjon.

Utlysningen bør omfatte tiltak som kartlegging, måling og begrensnig av påvirkninger på biodiversitet og økosystemtjenester, utvikling av innovative teknologier og praksiser, samt styrking av

beslutningsstøttesystemer som balanserer hensynet til natur, teknologi og samfunn. Dette vil bidra til å redusere konflikter, sikre bærekraftig utvikling av energiproduksjon og bidra til å realisere nasjonale forpliktelser innen både energi og naturforvaltning.

Kap. 1410, post 71 Strategiske forskningssatsinger styrkes med 40 mill kroner

3. Grunnbevilgning til Miljøinstituttene må økes mot internasjonalt nivå innen 2030. Miljøinstituttens grunnbevilgning var i 2023 på 12% av de samlede inntektene (inkl Retur-EU). Den bør økes for å bygge ny kunnskap, teknologi og løsninger hvor Stortinget adresserer store utfordringer og styrke instituttens evne til å være driver for omstilling. En styrking av grunnbevilgning til miljøinstituttene bør øremerkes til samfunnsmålene innen klima, miljø og natur og hensynta målene satt i kunnskapsstrategiene for departementet og underliggende direktorater, for eksempel retta mot klimaomstilling, naturmangfold og arealbruk. På denne måten sikres nødvendig kunnskapsberedskap mot natur- og klimakrisa. Grunnbevilgningen til miljøinstituttene bør trappes opp mot internasjonalt nivå på 20% innen 2030.

Kap. 1410, post 71 Grunnbevilgning til miljøinstituttene under Norges forskningsråd styrkes med 45 mill kroner

FoU-virkemidler må være treffsikre og gi god samfunnseffekt

For å finansiere Stortingets prioriteringer, må en sikre at virkemidler er effektive og treffsikre og utløser ytterligere finansiering og samfunnseffekt. Åpen konkurranse om forskningsmidler sikrer kvalitet og relevans i forskning. Samarbeid mellom de som eier utfordringene og forskningsmiljø gjør at forskningen tas i bruk og at kunnskapen spres og utvikles videre. Omfanget av direkte tildelinger utenfor konkurranse og rettighetsbaserte ordninger bør vurderes opp mot dokumentert effektive konkurransebaserte virkemidler som utløser stor samfunnseffekt.

SkatteFUNN-ordningen er den eneste rettighetsbaserte FoU-støtten, beregnet til 3,7 mrd kr i 2025. Det bør vurderes om den kan gjøres mer treffsikker, gi mer samfunnseffekt i form av innovasjonshøyde og spredning av generisk kunnskap og utløse mer egenfinansiering fra bedriftene. Vi foreslår at det gjøres en vurdering av innføring av insentiver i ordningen som øker samfunnets verdi av ordningen.

Vi utdyper gjerne forslagene og ønsker lykke til med budsjettarbeidet!

Vennlig hilsen

Anne Strømme Lycke
Styreleder FFA

Agnes Landstad
Daglig leder FFA

Forskningsinstituttens Fellesarena organiserer de 33 selvstendige forskningsinstituttene som fyller kriteriene for grunnfinansiering fra Forskningsrådet, til sammen 7300 årsverk og 14 mrd kr i årlig omsetning, derav 1,9 mrd kr fra utlandet. Norge har i sin instituttsektor et velfungerende apparat for anvendt, tverrfaglig og målrettet forskning. Forskingen er innrettet mot samfunnsutfordringene og bidrar til konkurransekraft, innovasjonsevne og omstilling i næringsliv og offentlig sektor. Forskningsinstituttene er forsknings- og innovasjonspartnere for bedriftene og akseleratorer for omstilling i samfunnet.